

SANDEFJORD KOMMUNALE
PENSJONSKASSE

ÅRSRAPPORT 2016

Innhold

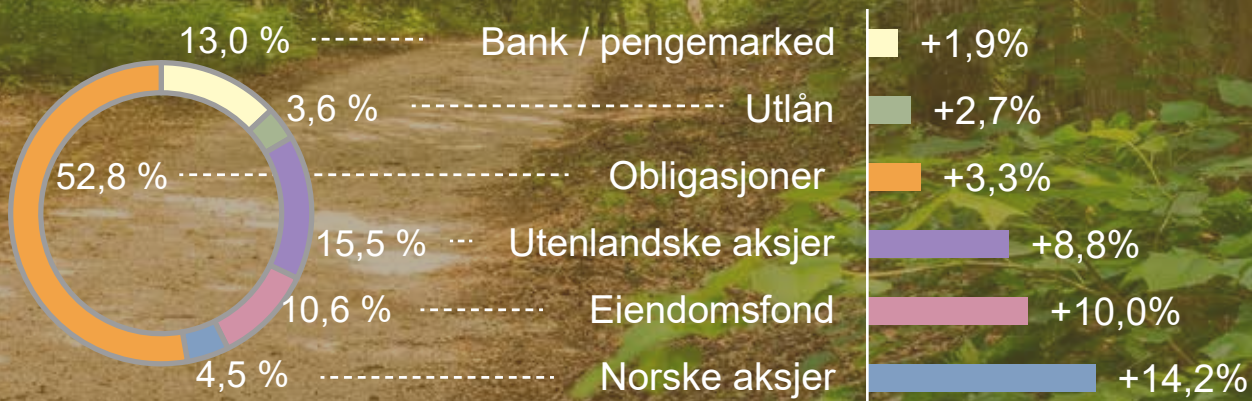
Nøkkeltall.....	3
Styrets beretning.....	4
Regnskap.....	9
Kontantstrømsoppstilling.....	11
Endring i egenkkapital.....	11
Noter til årsregnskapet.....	13
Aktuarerklæring.....	23
Revisjonsberetning.....	24
Analytisk informasjon.....	26

Nøkkeltall

	2016	2015	2014
Arbeidsgivers premiesats	9,08 %	9,22 %	12,23 %
Premieinntekter (mill. kr)	146,1	135,5	173,8
Pensjonsutbetalinger (mill. kr)	65,9	62,8	58,0
Kollektivporteføljen pr 31.12 (mill. kr)	2 222	2 081	2 045
Kollektivportefølje - verdijustert avkastning	5,1 %	2,4 %	5,6 %
Stresstest 1 - utnyttelsesgrad	93 %	108 %	157 %
Stresstest 2 - utnyttelsesgrad	58 %	70 %	65 %
Dekningsgrad - solvensmargin	242 %	221 %	168 %
Adm.kostnad / gj.snittlig forv.kapital	0,30 %	0,26 %	0,28 %
Antall yrkesaktive	2 962	2 915	2 868
Antall oppsatte rettigheter	6 340	6 013	5 717
Antall pensjonister	1 708	1 641	1 571
-herav alderspensjonister	1 026	953	842
-herav uførepensjonister	403	402	440
Antall medlemmer totalt	11 010	10 569	10 156

Kollektivporteføljen pr 31.12 og avkastning i 2016

Visjon og formål

Sandefjord kommunale Pensjonskasse (SkP) skal levere tariffbestemt tjenestepensjon til Sandefjord kommune og deres tilknyttede foretak. Dette vil vi gjøre på en profesjonell og effektiv måte, med en nærhet og tilgjengelighet ingen andre kan tilby, med det formål å være den foretrukne pensjonsleverandøren for Sandefjord kommune.

SkP har som mål å forvalte pensjonsmidlene på en trygg og god måte slik at arbeidsgivers pensjonskostnader holdes så lave som mulig.

SkP garanterer medlemmene en alderspensjon på 66 prosent av lønn (inntil 12 ganger Folketrygdens grunnbeløp), forutsatt full opptjening. Full opptjening oppnås etter 30 år i full stilling. Alderspensjonen levealderjusteres iht Hovedtariffavtalen. SkP yter i tillegg ektefellepensjon, barnpensjon og uførepensjon som beskrevet i Hovedtariffavtalen.

Virksomheten

Sandefjord kommunale Pensjonskasse ble opprettet i 1926 av Sandefjord kommune og skal yte pensjon til medlemmene og til deres etterlatte i henhold til Hovedtariffavtalen. I tillegg til Sandefjord kommune har SkP tre andre foretak i sin pensjonsordning. Dette er Sandefjord Distriktsrevisjon, Sandefjord Bredbånd KF og Sandefjord kommunale Pensjonskasse. Pensjonskassen leier lokaler i Sandefjord rådhus. Adressen er Sandefjordsveien 3, Sandefjord.

Kommunene Sandefjord, Stokke og Andebu har slått seg sammen med virkning 1.1.2017. Som en konsekvens av dette har Sandefjord kommunale Pensjonskasse slått seg sammen med de kommunale pensjonskassene i Stokke og Andebu, ved at de to sistnevnte pensjonskasser ble innfusjonert i Sandefjord kommunale Pensjonskasse fra samme dato.

Arbeidet med fusjonen ble startet våren 2015, etter mandat fra Fellesnemda for de tre kommunene, der det ble opprettet et samarbeidsutvalg bestående av styrelederne i de tre kommunale pensjonskassene, Erling F. Sørhaug, Jahn M. Jahnsen og Viggo Holmen. Formålet var å forberede fusjonsprosessen, herunder organisering av den fremtidige pensjonskassen, med løpende avstemming mot den enkelte pensjonskasse, for å sikre korrekt formell forankring.

Man besluttet å opprette en prosjektkonto i Sandefjord kommunale Pensjonskasse som skulle fange opp kostnadene ved fusjonsprosessen, i all hovedsak kostnader for juridisk bistand fra advokatfirma Arntzen de Besche. Godtgjørelse for samarbeidsgruppens arbeid ble besluttet belastet etter gjeldende regulativer i den enkelte pensjonskasse.

I januar 2016 ble det formelt valgt et interimstyre for den fremtidige pensjonskassen som følger:

Medlem	Verv	Personlig varamedlem
Erling F. Sørhaug (H)	Leder	Liv Margit Karto (H)
Viggo Holmen (H)	Nestleder	Bjørn Orerød (A)
Lars M. Jahnsen (H)	Medlem	Gry Heidi Kjos (A)
Grethe Wiig Andersen	Uavhengig representant	Erland Buøen
Liv Krossøy	Medlemsrepresentant	Vibeke Bredal
Arne Antonsen	Medlemsrepresentant	Anne Merete Sørensen

Det valgte interimstyret fikk ved fusjonstidspunktet den 1.januar 2017 status som det nye styret i Sandefjord kommunale Pensjonskasse. Funksjonstiden for styret er satt til juni 2017, hvoretter det skal velges nytt styre.

SkP har konsesjon fra Finanstilsynet og står under deres tilsyn. SkP er medlem av bransjeorganisasjonen Pensjonskasseforeningen samt KS Bedrift.

Årsberetning og årsregnskap er avlagt under forutsetning om fortsatt drift.

STYRETS BERETNING

Etiske retningslinjer

SkP ønsker å forvalte pensjonsmidlene i samsvar med FNs Global Compact, et avtaleverk for å praktisere etiske retningslinjer i forvaltningen.

Ledelse og organisasjon

Pensjonskassen er en selvstendig juridisk enhet med eget styre. Styret er pensjonskassens øverste organ. Valgperioden for styret følger kommunevalgperioden. Styret ble høsten 2015 gjenvalgt og har gjennom hele året bestått av:

Medlem		Verv	Personlig varamedlem
Erling F. Sørhaug	(H)	Leder	Liv Karto (H)
Vidar Andersen	(FrP)	Nestleder	Cathrine Andersen (FrP)
Grethe Wiig Andersen		Uavhengig representant	Erland Buøen
Liv Krossøy		Medlemsrepresentant	Astrid Dragland
Åge Haraldsen		Medlemsrepresentant	Vibeke Bredal

Det ble i 2016 avholdt totalt 10 styremøter og behandlet 52 vedtakssaker og 7 referatsaker. Iht lovverket møter revisor styret alene i ett møte.

Administrasjon

Pensjonskassen hadde ved årets slutt tre ansatte, daglig leder samt to saksbehandlere, tilsvarende 3,0 årsverk. Pensjonskassen har utkontraktert IT, regnskap, og pensjonsutbetaling til Sandefjord kommune. KLP Forsikringservice AS er pensjonskassens aktuar. Mercer AS er pensjonskassens finansrådgiver og BDO AS er oppnevnt av Bystyret som revisor for pensjonskassen.

Likestilling, arbeidsmiljø og ytre miljø

I administrasjonen er kvinneandelen 67 %. Pensjonskassens fem styremedlemmer blir valgt etter kommunens retningslinjer for likestilling ved valg til offentlige styreverv. Tre av medlemmene blir valgt av Sandefjord bystyre, to nomineres og velges av pensjonskassens egne medlemmer. Styret har en kvinneandel på 40 %. Det er ikke iverksatt konkrete tiltak for å fremme likestilling.

Sykefraværet i SkP var 27 % (10 %¹). Det høye sykefraværet skyldes hovedsakelig en langvarig sykemelding. Det har ikke inntruffet noen yrkesskader i løpet av året og arbeidsmiljøet anses som godt. Virksomheten forurenser ikke miljøet.

Premier, medlems- og pensjonistbestand

Premier

De samlede premieinntektene var i 2016 146,1 mill. kr (135,5 mill. kr). Den ordinære pensjonspremien var 11,08 % (11,22 %) av pensjonsgrunnlaget, hvorav 2 % utgjør medlemmenes andel og 9,08 % var arbeidsgivers andel. Ordinær premie utgjorde totalt 94,6 mill. kr (92,5 mill. kr). Reguleringspremien skal dekke lønns- og G-regulering gjennom året og bidro i tillegg med 51,0 mill. kr (41,3 mill. kr)

Medlemsbestand

Medlemskap i pensjonskassen er obligatorisk for alle ansatte i foretakene, med unntak av undervisningspersonalet (i SPK) og sykepleierne (i KLP).

Antall medlemmer	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
Aktive (betalende) medlemmer	2 962	2 915	2 868
Oppsatte rettigheter (fripoliser) over 3 år	1 057	998	972
Oppsatte rettigheter (fripoliser) mindre enn 3 år	5 283	5 015	4 745

Oppsatte rettigheter under 3 år kommer ikke til utbetaling med mindre vedkommende fortsetter i annen stilling hos en arbeidsgiver som er tilknyttet Overføringsavtalen.

¹Sammenligningstall for 2015 er vist i parentes gjennomgående i Styrets beretning

STYRETS BERETNING

Pensjonistbestand

Totalt antall pensjonister økte med 67 (70) personer gjennom 2016. Økningen utgjør 4,1 % (4,5 %) og den største absolutte og relative økningen er for alderspensjonister.

Antall pensjonister	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014
Alderspensjonister	1026	953	842
Etterlattepensjonister	140	136	144
Barnepensjoner	9	10	12
Uførepensjonister	403	402	440
AFP-pensjonister (kommunens kostnad og forpliktelse)	130	140	133
Antall pensjonister totalt	1 708	1 641	1 571

Totalt utbetalte pensjoner var i 2016 65,9 mill. kr (62,8 mill. kr). Økningen utgjør 4,9 % og skyldes økning i lønn og folketrygdens grunnbeløp samt endringer i bestand.

Forsikringsteknisk oppgjør

Det aktuarielt beregnede forsikringstekniske oppgjøret (FTO) viser at pensjonskassens totale pensjonsforpliktelse ved utgangen av året er 1 906,7 mill. kr. Årets pliktige avsetninger til premiereserve var 97,3 mill. kr (36,3 mill. kr). Økningen i forhold til 2015 skyldes hovedsakelig at det i 2015 ble frigjort reserver ved innføring av nye uføreregler. Pensjonskassen er fullt oppreservert.

Markedsutvikling

Nedgangen i oljeprisen fortsatte inn i 2016 og fikk årets laveste notering på ca. 28 USD/fat i januar. For året sett under ett gikk imidlertid prisen på nordsjøolje opp fra 38 til 57 USD/fat. Gjennom året styrket den norske kronen seg noe, med 2 % mot amerikanske dollar og 6 % mot en indeks av importveide valutaer (I44).

Aksjemarkedene gav positiv avkastning i 2016. Etter en markert negativ inngang på året og årsbunn for mange børser i februar, trakk økte globale vekstforventninger og fortsatt mangel på attraktive investeringsalternativer børsene opp for året sett under ett. Dette på tross av to uventede politiske hendelser – Brexit og presidentvalget i USA. De globale markedene (MSCI World) avsluttet året svakt opp (+4,1 %) målt i lokal valuta og 9,1 % for investor med sikring i norske kroner. På Oslo Børs steg hovedindeksen (OSEBX) med 12,1 %. Oppgangen var bred, men olje- og sjømatrelaterte selskaper trakk spesielt opp. Mesteparten av årets oppgang kom i etterkant av presidentvalget i USA.

De korte norske rentene er fortsatt på meget lave nivåer. De norske lange statsobligasjonsrentene har trukket oppover gjennom året, og da spesielt i siste halvår. I tillegg så man at investorenes krav til påslag for å kjøpe usikre norske rentepapirer gikk ned («spreadinngang»).

Kapitalforvaltning

Aktivaallokering

Kundeporteføljen er investert i aksjefond, eiendomsfond, ulike rentebærende papirer samt utlån til egne medlemmer. Fordelingen på de ulike aktivaklassene var pr. 31.12 slik:

Aktivaallokering	2016	2015	2014
Norske aksjer	4,7 %	4,4 %	4,9 %
Utenlandske aksjer	15,7 %	15,4 %	15,2 %
Obligasjoner	52,4 %	49,7 %	50,2 %
Eiendomsfond	10,5 %	10,6 %	8,7 %
Utlån	3,5 %	5,0 %	7,1 %
Bank / pengemarked	13,2 %	14,8 %	13,9 %
Kundeporteføljen totalt	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Dette er nær Styrets strategiske allokering og i tråd med Kapitalforvaltningsforskriften.

Avkastning

Tidsvektet avkastning for kundeporteføljen ble 5,1 % i 2016 (2,4 %), noe som er 1,9 % bedre enn de vektete referanseindeksen. Avkastningen for de ulike aktivaklassene fordeler seg slik:

STYRETS BERETNING

Avkastning	2016	2015	2014
Norske aksjer	14,2 %	1,2 %	3,9 %
Utenlandske aksjer	8,8 %	3,5 %	10,9 %
Obligasjoner	3,3 %	1,0 %	4,6 %
Eiendom	10,0 %	9,4 %	8,7 %
Utlån	2,7 %	3,0 %	3,0 %
Bank / pengemarked	1,9 %	1,3 %	2,7 %
Totalavkastning	5,1 %	2,4 %	5,6 %

Finansiell risikostyring

Pensjonsutbetalingene finansieres gjennom innbetalt premie fra ansatte og arbeidsgiver samt gjennom den avkastningen som oppnås ved forvaltningen av midlene.

Størrelsen på de framtidige utbetalinger bestemmes blant annet av reallønnsvekst og inflasjon. Utfordringen i kapitalforvaltningen er derfor å oppnå en avkastning på midlene som på sikt blir minst like stor som økningen i neddiskonterte framtidige utbetalinger. Det er en klar sammenheng mellom den langsiktige avkastningen som oppnås og den risiko som tas. Historisk sett har aksjer gitt meravkastning sammenlignet med rentebærende verdipapirer, men avkastningen svinger mer og har således høyere risiko. Forutsetningen for å være investert i aksjemarkedet må derfor være tilstrekkelig bufferkapital til å møte slike svingninger.

Organisering og overvåking av risikostyringen

Pensjonskassen tilstreber å bygge opp økonomiske buffere til å tåle både et verdifall i obligasjonsporteføljen som følge av renteoppgang og et generelt kursfall i aksjemarkedene. Finanstilsynet kom i 2008 med nye stresstestbefalinger (stresstest I og II) som sist ble endret for 4. kvartal 2011. Pensjonskassen vurderer disse stresstestene til å være dekkende for virksomheten og pensjonskassens plasseringer. Det redegjøres for egenkapitaldekning og buffersituasjon kvartalsvis. Lovpålagt uavhengig kontroll er implementert.

I risikostyringsarbeidet bruker pensjonskassen et elektronisk rapporteringsverktøy; PF Investor. Der legges delporteføljer inn og man beregner avkastning, standardavvik og ulike andre risikomål. Porteføljearvkastningen sammenlignes med en samlet, vektet referanseindeks.

Risiko

Pensjonskassen vurderer sin risikobærende evne ved hjelp av tre analyser og måltall, som utarbeides av uavhengig ekstern rådgiver og rapporteres til Styret kvartalsvis. De rapporteres også til Finanstilsynet iht lovpålagte frister.

Solvensmargin. Solvensmargininkapitalen må lovmessig utgjøre minst 4 % av forsikringsfond med fradrag av 50 % av tilleggsavsetninger og med ytterligere enkelte mindre justeringer. Dekningsgraden uttrykker forholdet kapital / krav.

Stresstest I. Stresstest I vurderer forpliktelsene til virkelig verdi og er en forenklet versjon av metodikken i Solvens II. Utnyttelsesgraden er definert som stresstesttap / bufferkapital. Finanstilsynet har så langt vurdert at en utnyttelsesgrad høyere enn 200 prosent indikerer høy risiko som vil bli fulgt opp særskilt.

Stresstest II. Stresstest II skal belyse pensjonskassens evne til å oppfylle gjeldende soliditets- og sikkerhetskrav gjennom en analyse av beregnede årlige tap innenfor 95 % konfidensintervall. Dette sees opp mot en nærmere definert bufferkapital. Finanstilsynet anser at en bufferkapitalutnyttelse over 150 prosent utgjør en betydelig risiko.

I tabellen under oppsummeres disse ulike indikatorene:

	31.12.2016	31.12.2015	Tilfredsstillende grenseverdi
Solvensmargindekningegrad	242 %	221 %	> 100 %
Stresstest I: Utnyttelsesgrad	93 %	108 %	< 200 %
Stresstest II: Utnyttelsesgrad	58 %	70 %	< 150 %

Pensjonskassen ble i august tilført 6,0 mill kroner i ny egenkapital fra Sandefjord kommune.

Årets resultater og resultatdisponering

Pensjonskassen oppnådde i 2016 et samlet resultat før disponering på 41,0 mill. kr, oppsummert i tabellen under:

Resultatelementer (mill kr)

Realisert renteresultat	9,4
Risikoresultat	26,7
Administrasjonsresultat	1,4
Rentegarantipremie	0,5
Ikke-teknisk regnskap og skatt	3,0
Sum resultatelementer	41,0

Den totale disponeringen er vist i tabellen under:

Disponering (mill kr)

Tilført egenkapital - opptjent egenkapital	4,9
Tilført egenkapital - risikoutjevningfond	13,4
Tilført tilleggsavsetninger	9,4
Tilført premiefond	13,4
Totale disponeringer	41,0

Fremtidsutsikter

Styret er meget tilfreds med årets resultater. Det historisk lave rentenivået vil imidlertid gjøre det stadig vanskeligere å gi tilstrekkelig avkastning med akseptabel risiko. Man vil løpende overvåke risikoen og gjøre tiltak for å holde den på et ønsket nivå.

Sandefjord, 29. mars 2017

Lars Viggo Holmen
Nestleder

Erling F. Sørhaug
Leder

Grethe Wiig Andersen

Liv Krossøy

Vidar Andersen

Arne Antonsen

Jahn Magnus Jahnsen

Irene Ormestad
Daglig leder

REGNSKAP - RESULTAT

TEKNISK REGSKAP	Note	2016	2015
Premieinntekter			
1.1 Forfalte premier, brutto (årets premie)	2	146 154 596	135 591 152
1.2 - Avgitte gjenforsikringspremier		(44 094)	(57 778)
1 Sum premieinntekt for egen regning		146 110 502	135 533 374
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			
2.2 Renteinntekt og utbytte mv på finansielle eiendeler	3, 4	52 129 543	50 480 609
2.4 Verdiendringer på investeringer	5	45 932 760	(16 041 369)
2.5 Realisert gevinst og tap på investeringer	6	11 441 888	16 526 560
2 Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen		109 504 190	50 965 800
Pensjoner			
5.1 Utbetalte pensjoner			
5.1.1 Brutto	7	(65 888 995)	(62 801 306)
5.2 Endring i erstatningsavsetninger			
5.2.1 Brutto	8	-	(271 293)
5.3 Overføring av premiereserve og tilleggsavsetninger til andre forsikringsselskap			
5 Sum pensjoner		(65 888 995)	(63 072 599)
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelser			
6.1 Endring i premiereserve			
6.1.1 Til (fra) premiereserve brutto	8	(97 319 110)	(36 255 090)
6.2 Endring i tilleggsavsetninger	9, 10	(9 389 781)	(12 000 000)
6.3 Endringer i kursreguleringsfond	9, 21	(45 932 760)	16 041 369
6.4 Endring i premiefond og pensjonistenes overskuddsfond	9, 10	(14 227 846)	(77 446 112)
6 Sum resultatførte endr. i forsikringsforpl. - kontraktsfastsatte forpliktelser		(166 869 496)	(109 659 833)
Forsikringsrelaterte driftskostnader			
9.1 Forvaltningskostnader		(528 199)	92 576
9.2 Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	11	(6 997 273)	(5 392 353)
9 Sum forsikringsrelaterte driftskostnader		(7 525 471)	(5 299 777)
11 Resultat av teknisk regnskap		15 330 729	8 466 965
IKKE-TEKNISK REGNSKAP			
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen			
12.2 Renteinntekt og utbytte mv på finansielle eiendeler		70 933	111 081
12.4 Verdiendringer på investeringer	12	2 897 275	814 520
12.5 Realisert gevinst og tap på investeringer		-	(160 000)
12 Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen		2 968 208	765 601
15 Resultat av ikke-teknisk regnskap		2 968 208	765 601
16 Resultat før skattekostnader		18 298 937	9 232 566
17 Skattekostnader	13	-	1 102 442
20 TOTALRESULTAT		18 298 937	10 335 008

REGNSKAP - BALANSE 2016

EIENDELER	Note	2016	2015	
Eiendeler i selskapsporteføljen				
2.4	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi, Aksjer og andeler	14	124 509 323	121 612 048
3.2	Andre fordringer	15	4 941 619	12 940 684
4.2	Kasse, bank	16	10 682 312	3 826 451
Sum eiendeler i selskapsporteføljen			140 133 254	138 379 183
Eiendeler i kundeporteføljene				
6.3	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
6.3 1	Investeringer som holdes til forfall	17	158 473 375	186 433 963
6.3 2	Utlån	18	78 456 504	103 850 528
6.4	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
6.4 1	Aksjer og andeler	19,20	1 151 362 479	1 058 451 095
6.4 2	Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	19,20	714 162 590	692 247 620
6.4 5	Andre finansielle eiendeler	16,20	119 896 647	40 964 090
Sum investeringer i kollektivporteføljen			2 222 351 595	2 081 947 296
SUM EIENDELER			2 362 484 849	2 220 326 479
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE				
10	Innskutt egenkapital		108 108 212	102 108 212
11	Opptjent egenkapital			
11.1	Risikoutjevningfond		31 008 434	17 658 168
11.2	Annen opptjent egenkapital		19 217 381	14 268 710
Sum opptjent egenkapital			50 225 816	31 926 878
13	Forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelse			
13.1	Premiereserve	8	1 906 715 400	1 797 396 290
13.2	Tilleggsavsetninger	9	103 612 242	94 222 461
13.3	Kursreguleringsfond	9, 21	144 833 332	98 900 572
13.4	Erstatningsavsetning	8	(0)	12 000 000
13.5	Premiefond	9	23 759 296	78 226 559
Sum forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelse			2 178 920 270	2 080 745 882
15	Avsetninger for forpliktelse			
15.1	Pensjonsforpliktelse	22	534 580	474 449
15.2	Forpliktelse ved skatt	13	-	-
Sum avsetninger for forpliktelse			534 580	474 449
16	Forpliktelse - andre forpliktelse		24 695 972	5 071 058
SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE			2 362 484 849	2 220 326 479

Sandefjord, 29. mars 2017

Lars Viggo Holmen
Nestleder

Erling F. Sørhaug
Leder

Grethe Wiig Andersen

Liv Krossøy

Vidar Andersen

Arne Antonsen

Jahn Magnus Jahnsen

Irene Ormestad
Daglig leder

REGNSKAP - KONTANTSTRØMOPPSTILLING

	2016	2015
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter		
Innbetalte premier	108 083 406	55 542 932
Utbetalte pensjoner inkl. utbet. ihht. overf. avt.	-73 123 749	-69 112 905
Innbetalinger - ihht. overføringsavtalen	7 234 754	6 313 589
Utbetaling til leverandører av varer og tjenester	-4 664 460	-2 853 804
Utgifter til ansatte, styret, arb.giveravg. mm.	-2 692 401	-2 559 168
Endr. vedr. skyldig AGA, FP mv. - lønn og pensjon	785	349 302
Betalt skatt	0	624 138
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	34 838 334	-11 695 917
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter		
Netto inn/utbet. anleggsobligasjoner	26 000 000	2 000 000
Netto inn-/utbetaling av lån (+ = innb., - er utbet.)	25 138 440	41 087 818
Netto inn-/utbet. v/salg/kjøp av aksjer og and.	-36 949 897	-152 233 099
Netto inn-/utbet. v/salg/kjøp av obligasjoner	-19 636 600	-22 689 384
Innbetaling av renter og utbytte	50 398 142	56 078 974
Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter	44 950 084	-75 755 690
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter		
Innbetaling av egenkapitalinnskudd	6 000 000	24 300 000
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter	6 000 000	24 300 000
Beholdning kasse, bank pr 01.01.	44 790 541	107 942 147
Netto endring i kasse, bank	85 788 418	-63 151 607
Beholdning av bankinnskudd, kontanter og lignende pr 31.12.	130 578 959	44 790 540
<i>-herav kundeportefølje pkt. 6.4.5</i>	<i>119 896 647</i>	
<i>-herav selskapsportefølje pkt. 4.2</i>	<i>10 682 312</i>	

OPPSTILLING AV ENDRINGER I EGENKAPITAL

	Innskutt egenkapital	Risiko utjevningfond	Opptjent egenkapital	Sum
Inngående balanse	102 108 212	17 658 168	14 268 710	134 035 090
Innskutt egenkapital gjennom året	6 000 000			6 000 000
Årets disponering		13 350 266	4 948 671	18 298 937
Sum utgående balanse	108 108 212	31 008 434	19 217 381	158 334 027

Noter til årsregnskapet 2016

1 Regnskapsprinsipper.

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med Forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak av 20. desember 2011 samt Lov om årsregnskap m.v. av 17. juli 1998, IFRS 7 og IFRS 40 samt IAS 19 og 39. Regnskapsprinsippene beskrives nedenfor.

Pensjonskassen har benyttet utvidet adgang til å fravike IFRS iht årsregnskapsforskrift for forsikringsselskaper §3-1. For regnskapsposter som ikke er særskilt regulert i årsregnskapsforskriftens kapittel 3 anvendes det bestemmelsene for innregning og måling i Regnskapslovens kapittel 4 og 5.

For innregning av driftsmidler og skatter anvendes Regnskapsloven kapittel 5 og tilhørende god regnskapsskikk (GRS).

Selskaps- og kollektivportefølje

Pensjonskassen har allokert hver eiendel til sin spesifikke portefølje og forvalter de to porteføljene separat.

Finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter innenfor virkeområdet til IAS 39 klassifiseres i følgende kategorier: Virkelig verdi med verdiendringer over resultatet, holdt til forfall, utlån og fordringer, tilgjengelig for salg og andre forpliktelser.

Finansielle instrumenter til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet

Finansielle instrumenter som holdes med formål om å selge eller kjøpe tilbake på kort sikt, finansielle instrumenter som inngår i en portefølje og hvor det beviselig er spor av kortsiktig gevinstrealisering, er klassifisert som holdt for handelsformål. Disse instrumentene inngår i kategorien finansielle instrumenter regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet, sammen med finansielle instrumenter som kvalifiserer for, og er utpekt som, instrumenter regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet. Aksjefond og obligasjoner/-fond er tilordnet anskaffelseskost etter FIFO prinsippet.

IAS 39.9b åpner for regnskapsføring av en finansiell eiendel til virkelig verdi over resultatet dersom den finansielle eiendel når den førstegangsinnregnes, øremerkes av foretaket til virkelig verdi over resultatet.

Pensjonskassen ønsker å vurdere alle finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultat i samsvar med virkelig verdi opsjonen dersom det ikke ved innregning er besluttet noe annet. IAS 39.9b angir vilkårene for anvendelse av virkelig verdi opsjonen. Det sentrale grunnlaget for anvendelse av virkelig verdi opsjonen er at en gruppe finansielle eiendeler, finansielle forpliktelser eller begge deler forvaltes på grunnlag av virkelig verdi og at inntjeningen vurderes etter samme prinsipp. Dette må også være i samsvar med en dokumentert kapitalforvaltningsstrategi og at informasjonen internt og mellom nøkkelpersoner gis på dette grunnlag.

Pensjonskassen har utarbeidet en kapitalforvaltningsstrategi i samsvar med kravene i kapitalforvaltningsforskriften. Porteføljen av verdipapirer forvaltes i samsvar med denne strategien og rapporteringen til styret og daglig leder skjer til virkelig verdi.

Investeringer holdt til forfall

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer og bestemt innløsningsdato der pensjonskassen har intensjon om og evne til å holde investeringen til forfall, er klassifisert som investeringer holdt til forfall.

Utlån og fordringer

Finansielle eiendeler med faste eller bestembare kontantstrømmer, som ikke er notert i et aktivt marked, er klassifisert som utlån og fordringer.

Tilgjengelig for salg

Alle andre finansielle eiendeler er klassifisert som tilgjengelig for salg. Pensjonskassen har ingen slike eiendeler.

Andre forpliktelser

Finansielle forpliktelser som ikke faller inn i kategorien holdt for handelsformål og som ikke er utpekt som til virkelig verdi med verdiendringer mot resultatet, er klassifisert som andre forpliktelser.

Prinsipper for regnskapsføring

Investeringer holdt til forfall, lån og fordringer, og andre forpliktelser regnskapsføres til amortisert kost. Finansielle instrumenter klassifisert som tilgjengelig for salg og holdt for handelsformål er regnskapsført til virkelig verdi, som observert i markedet på balansedagen, uten fradrag for kostnader knyttet til salg.

Endringer i virkelig verdi på finansielle instrumenter klassifisert som holdt for handelsformål eller som utpekt som til virkelig verdi med verdiendringer mot resultatet, resultatføres og presenteres under netto inntekter fra investeringer.

Nedskrivninger av finansielle eiendeler

Finansielle eiendeler vurdert til amortisert kost nedskrives når det ut fra objektive bevis er sannsynlig at instrumentets kontantstrømmer er blitt påvirket i negativ retning av en eller flere begivenheter som har inntrådt etter førstegangs regnskapsføring av instrumentet. Nedskrivningsbeløpet resultatføres. Dersom årsaken til nedskrivningen i en senere periode bortfaller, og bortfallet kan knyttes objektivt til en hendelse som skjer etter at verdifallet er innregnet, reverseres den tidligere nedskrivningen. Reverseringen skal ikke resultere i at den balanseførte verdien av den finansielle eiendelen overstiger beløpet for det som amortisert kost ville ha vært dersom verdifallet ikke var blitt innregnet på tidspunktet da nedskrivningen blir reversert. Reversering av tidligere nedskrivning presenteres som inntekt.

Pensjonsforpliktelse egne ansatte

Pensjonskassens ansatte omfattes av pensjonskassens kollektive pensjonsordning på lik linje med andre medlemmer. Pensjonsordningen gir en definert ytelse i henhold til tariffavtalen innen KS-området.

Forsikringsmessige forhold og -avsetninger

Biometrisk tariff

Pensjonskassen legger dødelighetstariff K2013 og uføretariff KFSU2015 til grunn for sine forsikringstekniske avsetninger.

Premiereserve

Premiereserven utgjør den forsikringstekniske kontantverdien av pensjonsrettigheter opptjent på beregningstidspunktet. Beregningen foretas av pensjonskassens aktuar.

Erstatningsreserve

Dette er karensavsetninger for uførerisiko, samt avsetninger som reflekterer forpliktelser som har inntruffet men ennå ikke er oppgjort (mottatt premie for). Det følger av god regnskapskikk at disse forpliktelsene regnskapsføres. Erstatningsreserven beregnes av aktuar basert på kontoføringsfiler fra pensjonskassens pensjonssystem.

Administrasjonsreserve

Det er vurdert at administrasjonsreserven kan opprettholdes som ca. 2 % av netto premiereserve.

Risikoutjevningfond (RUF)

Risikoutjevningfondet skal brukes til å dekke evt underskudd på forsikringsvirksomheten. Risikoutjevningfondet behandles regnskapsmessig som en del av egenkapitalen.

Skatt

Pensjonskasser skattelegges etter samme regelverk som gjensidige livsforsikringsselskaper. Pensjonskassens finansieringsmodell innebærer at utsatt skattefordel ikke oppfyller kravet til balanseføring etter god regnskapskikk. Pensjonskassen ilegges 0,3% formuesskatt av ligningsmessig nettoformue.

Sammenlignbare tall

Alle tall er presentert i norske kroner og viser sammenligning med 2015.

Nye og endrede standarder som er tatt i bruk

IFRS 13 Måling av virkelig verdi har som mål å styrke konsistensen og redusere kompleksiteten ved å gi en klar definisjon av virkelig verdi, og er en felles kilde for kravene til måling av virkelig verdi og noteopplysninger til bruk for alle standarder der virkelig verdi er anvendt. Standarden øker ikke bruken av virkelig verdi, men gir veiledning i hvordan den skal fastsettes når virkelig verdi kreves eller tillates av andre standarder.

2 Premieinntekter.

Antall premiebetalende medlemmer (aktive) pr 31.12.2016 er 2 962 personer (2015: 2 915) Disse er ansatt hos Sandefjord kommune, Sandefjord Bredbånd, Sandefjord Distriktsrevisjon og Sandefjord kommunale Pensjonskasse.

Pensjonskassens styre fastsetter årlig premiesatsen i pensjonsordningen for det påfølgende året etter anbefaling fra ansvarshavende aktuar og etter innhentet uttalelse fra kommunen. Premiesatsen består av delsatser for ordinær årspremie, administrasjonstillegg og ikke-forsikringsbare ytelser og var i 2016 11,08%. Medlemmets og arbeidsgivers andel av denne var hhv 2 % og 9,08%. I tillegg betaler arbeidsgiver reguleringspremie (som dekker oppreguleringen pga lønns- og G-vekst gjennom året) og rentegarantipremie (som dekker kostnaden knyttet til risikoen ved ikke å oppnå garantert rente). Premiene blir endelig beregnet og oppgjort i det forsikringstekniske oppgjøret (FTO).

Premieinntekter	2016		2015	
	Prosent	Kroner	Prosent	Kroner
Premie fra arbeidsgivere	9,08 %	76 740 914	9,22 %	75 442 115
Premie fra medlemmer	2,00 %	17 866 382	2,00 %	17 112 396
Reguleringspremie		51 015 000		41 275 500
Rentegarantipremie		532 300		1 761 141
Avgitt gjenforsikringspremie		-44 094		-57 778
Netto premieinntekter	11,08 %	146 110 502	11,22 %	135 533 374

NOTER

3 Renteinntekter.

Renteinntekter	2016	2015
Bank	1 018 232	1 606 853
Norske obligasjoner, sertifikater og rentefond	31 834 516	26 605 497
Internasjonale obligasjoner	340 109	899 541
Obligasjoner i Hold-til-forfall-porteføljen (HTF)	5 644 646	7 342 351
Utbytte fra eiendomsfond	10 889 097	10 209 891
Pantelån	2 402 944	3 816 476
Sum	52 129 543	50 480 609

4 Kapitalavkastning for kollektivporteføljen og selskapsporteføljen.

Kollektivporteføljen	2016	2015	2014	2013	2012
Bokført avkastning (%)	3,2	3,3	4,9	4,8	4,0
Verdijustert avkastning (%)	5,1	2,4	5,6	8,4	6,6

Avkastningen er beregnet etter Dietz' metode .

Selskapsporteføljen	2016	2015
Verdijustert avkastning (%)	2,3	0,9

5 Verdiendringer på investeringer.

Urealisert verdiendringer - gevinst / (tap)	2016	2015
Norske sertifikater, obligasjoner og rentefond	1 830 350	(19 657 089)
Internasjonale obligasjoner	388 523	1 673 961
Aksjefond	32 692 000	(5 567 059)
Eiendomsfond	11 021 886	7 508 818
Netto urealisert gevinst / (tap)	45 932 760	(16 041 369)

6 Realisert gevinst og tap på investeringer.

Realisert gevinst / (tap)	2016	2015
Amortisering - HTF - Obligasjoner	(779 964)	400 015
Norske sertifikater, obligasjoner og rentefond	2 161 740	(2 293 440)
Internasjonale obligasjoner	4 550	(296 290)
Aksjefond	10 055 562	18 716 275
Netto realisert verdipapirresultat	11 441 888	16 526 560

7 Pensjoner.

SkP leverer offentlig tjenstepensjon i samsvar med Hovedtariffavtalen. Det er fire pensjonstyper:

Alderspensjon: SkP yter en alderspensjon på 66 prosent av lønn inntil 12 ganger Folketrygdens grunnbeløp (G) ved full opptjening. Full opptjening oppnås etter 30 år i full stilling. Alderspensjonen levealderjusteres.

Uførepensjon: Nettoytelse i tillegg til uføretrygd/arbeidsavklaringspenger fra Folketrygden. Det gis også i noen tilfeller uførepensjon selv om personen ikke får noen utbetaling fra Folketrygden. Slike ytelser innvilges av styret i pensjonskassen.

Ektefellepensjon: Ytelse til gjenlevende ektefelle.

Barnpensjon: Ytelse til mindreårige barn.

Antall medlemmer	31.12.2016	31.12.2015
Alderspensionister	1 026	953
Uførepensionister	403	402
Ektefellepensjonister	140	136
Barnpensjoner	9	10
AFP-pensjonister (kommunens forpliktelse)	130	140
Antall pensjonister totalt	1 708	1 641
Utbetalinger pr pensjonstype	2016	2015
Alderspensjon	48 946 842	44 645 772
Uførepensjon	14 182 677	14 362 974
Ektefellepensjon	4 784 025	4 970 554
Barnpensjon	457 483	545 674
Refusjon til andre kasser	4 752 722	4 587 931
Refusjon fra andre kasser / NAV	-7 234 754	-6 311 599
Netto utbetalte pensjoner	65 888 995	62 801 306

NOTER

8 Premiereserve og erstatningsavsetninger.

Premiereserven skal dekke fremtidige pensjonsforpliktelse. SkP har en dekningsgrad på 100 %. Durasjon på totale forsikringsforpliktelse er beregnet av aktuar til 16 år.

Premiereserve	2016	2015
Premiereserve 01.01	1 797 396 290	1 761 141 200
Overført fra erstatningsavsetning	12 000 000	-
Pliktig avsetning til premiereserve	97 319 110	36 255 090
Premiereserve 31.12	1 906 715 400	1 797 396 290
- herav administrasjonsreserve	44 972 353	42 723 785
- herav IBNR-avsetning	41 000 000	23 394 736
Netto premiereserve 31.12	1 820 743 047	1 731 277 769

Erstatningsavsetning

Erstatningsavsetning 01.01	12 000 000	11 728 707
Pliktig avsetning	-	271 293
Overføring til IBNR-avsetning	-12 000 000	-
Erstatningsavsetning 31.12	-	12 000 000

Erstatningsavsetning inngår fra 2016 i IBNR-avsetningene. Beregningene er gjort på bakgrunn av SkPs medlemsdata. Det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget følger dødelighetsforutsetningene i K2013. Grunnlaget for fastsettelsen av uføretariffen er KLPs uføretariff KFSU2015

Følsomhetsanalyse

Ved en permanent 10 % reduksjon i dødelighet vil premiereserven øke med 2,2 %, som utgjør 42 mill kr
Ved en permanent 20 % økning i uførehyppighet vil premiereserven øke med 0,4 %, som utgjør 7 mill kr.

9 Spesifikasjon av andre fondsavsetninger.

Kursreguleringsfond	2016	2015
Kursreguleringsfond 01.01.	98 900 572	114 941 941
Årets endring	45 932 760	-16 041 369
Kursreguleringsfond 31.12.	144 833 332	98 900 572

Tilleggsavsetninger

	2016	2015
Tilleggsavsetninger 01.01.	94 222 461	82 222 461
Årets avsetning	9 389 781	12 000 000
Tilleggsavsetninger 31.12.	103 612 242	94 222 461

Premiefond

	2016	2015
Premiefond pr.01.01.	78 226 559	72 857 751
Anvendt premiefond til premiebetaling	-76 884 175	-72 077 304
Pliktige renter tilført premiefondet	877 580	736 382
Årets oppgjør i FTO	8 189 066	-
Tilført premiefondet gjennom årets resultatdisposisjoner	13 350 266	76 709 730
Premiefond pr. 31.12.	23 759 296	78 226 559

10 Resultatanalyse med disponering.

- tall i 1000 kr

Resultatkomponenter	2016	2015
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	109 504	50 966
-Pliktig rente	-54 182	-52 003
=Renteresultat	55 323	-1 038
-/+ til/fra kursreguleringsfond	-45 933	16 041
=Realisert renteresultat	9 390	15 004
+Risikoresultat	26 701	75 706
=Kunderesultat	36 090	90 710

Andre resultatelementer

Resultat av ikke-teknisk regnskap og skatt	2 968	1 868
Administrasjonsresultat	1 448	4 706
Premie for rentegaranti	532	1 761
Sum andre resultatelementer	4 949	8 335

Totale resultatelementer

41 039

99 045

NOTER

Til egenkapital - Opptjent egenkapital	-4 949	-8 335
Til egenkapital - Risikoutjevningfond	-13 350	-2 000
Til tilleggsavsetninger	-9 390	-12 000
Til premiefond	-13 350	-76 710
Disponeringer	-41 039	-99 045

11 Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader.

Lønn og sosiale kostnader	2016	2015
Lønn	1 484 721	1 655 297
Sosiale kostnader inkludert pensjonskostnader	571 262	115 699
Styrekostnader	2016	2015
Godtgjørelse til det ordinære styret	165 104	151 996
Godtgjørelse til interimstyret	116 253	-
Andre kostn. (kurs, konferanser, telefon, avis, bevertning)	88 524	77 503
Administrasjonskostnader	2016	2015
Lisenser og programvare	979 483	923 115
Aktuar- og beregningstjenester	517 818	471 731
Revisjonshonorar, ordinær revisjon	114 500	100 431
Revisjonshonorar, andre attestasjonstjen.r og tekn. bistand	59 994	82 204
Innleide tjenester (regnskap, lønn, finans)	1 177 104	1 120 476
Andre adm. kostn	517 185	693 901
Kostnader ifm sammenslåing	1 205 326	-

Det har påløpt kostnader ved fusjon med Stokke og Andebu kommunale Pensjonskasser med totalt kr. 1.205.326, herav

- juridisk bistand fra advokatfirma Artzen de Besche	745 056
- kostnader ved rekruttering av daglig leder	67 501
- møtgodtgjørelse samarbeidsutvalget*	23 951
- revisjonskostnader BDO	228 461
- andre kostnader	140 357

* Gjelder Erling F. Sørhaug. Godtgjørelse til utvalgets øvrige medlemmer er belastet i de respektive pensjonskassene. All godtgjørelse følger Sandefjord kommunes godtgjørelsesregulativ for folkevalgte.

Leieavtaler:

Pensjonskassen har kun inngått én leiekontrakt. Dette er en avtale med Sandefjord kommune om leie av kontorlokaler.

Lønn og lån til ledelse og styre	Rolle	Lønn	Styre honorar	Interimstyre honorar	Lån
Erling F. Sørhaug	Styrets leder		66 052	61 959	-
Vidar Andersen	Styrets nestleder		22 513	18 098	-
Liv Krossøy	Styremedlem		22 513	18 098	-
Åge Haraldsen	Styremedlem		30 320	-	534 340
Grethe Wiig Andersen	Styremedlem		23 706	18 098	-
Kjetil Hartvedt Nilsen	Daglig leder	789 644			-

Lån til pensjonskassens ansatte og medlemsvalgte styremedlemmer gis på ordinære medlemsvilkår.

12 Urealiserte verdiendringer på investeringer i selskapsporteføljen.

Urealiserte verdiendringer - gevinst / (tap)	2016	2015
Norske aksjer	-	-
Norske rentefond	2 897 275	814 520
Sum urealiserte verdiendringer	2 897 275	814 520

NOTER

13 Skatt.

Skattegrunnlaget	2016	2015
Resultat før skattekostnad	18 298 937	9 232 566
Inntekt fra deltakerlignede selskaper *)	6 581 648	4 070 816
Andre permanente forskjeller	91 316	-1 840 000
Endring midlertidige forskjeller	-48 065 009	14 831 334
Fremført underskudd til senere år (+) / brukt av fremførtbart underskudd	0	-26 294 716
Skattegrunnlag	(23 093 108)	-

Oversikt over midlertidige forskjeller	2016	2015
Obligasjoner, aksjer mv. utenfor fritaksmetoden	147 269 294	99 144 154
Pensjonforpliktelser	-534 580	-474 449
Netto midlertidige forskjeller pr. 31.12.	146 734 714	98 669 705
Fremførbart underskudd	-159 896 275	-139 454 307
Grunnlag utsatt skatt (skattefordel)	-13 161 561	-40 784 602
Utsatt skatt (skattefordel) **)	-3 158 775	-10 196 151

*) Inntekten for 2015 og 2016 på to KS andeler er basert på estimat. Det er tatt utgangspunkt i 2015 resultat. Endelig skattemessig resultat foreligger når deltakeroppgavene mottas.

**) Det er usikkerhet om selskapet kommer i skatteposisjon i uoverskuelig fremtid. På bakgrunn av dette er utsatt skattefordel ikke oppført som en eiendel balansen. Skattesatsen som er brukt er 24% i 2016 da dette er ny skattesats for 2017.

Formuesskatt fremkommer slik:	2016	2015
Sum bruttoformue/ ligningsverdi *)	2 277 371 046	2 130 026 803
Sum skattemessig /gjeld	-2 342 732 888	-2 216 574 374
Netto ligningsformue	-65 361 842	-86 547 571
Skattesats for formuesskatt for gjensidige livselskaper	0,3 %	0,3 %
Formuesskatt av netto ligningsformue	0	0

*) Formue på andeler i KS er for to investeringer estimert, basert på 2015 tall med tillegg på evt. innskudd foretatt i 2016. Endelig formue vil foreligge før selskapets selvangivelse blir levert.

Skattekostnad	2016	2015
For (mye)/lite avsatt tidligere år	0	-1 102 442
Formuesskatt på årets formue	0	0
Skattekostnad	0	-1 102 442

Det er ikke beregnet utsatt skatt på risikoutjevningfondet (ligger som permanent forskjell)

14 Aksjer og andeler i selskapsporteføljen.

- finansielle eiendeler målt til virkelig verdi, nivåkategorisert)

	2016	2015
Nordea Likviditet Pluss (nivå 1)	124 509 323	121 612 048

15 Andre fordringer.

Andre fordringer består av premiefordringer, periodiseringer og andre fordringer.

16 Andre eiendeler.

Disse postene består av bankinnskudd.

NOTER

17 Investeringer som holdes til forfall.

Obligasjon ISIN	Utsteder / rente / utløp	Kostpris	Balanseført verdi
NO0010464944	Sparebank 1 Boligkreditt AS 5.95 16.10.2017	11 194 000	10 384 689
NO0010561103	Terra Boligkreditt AS 5 16.12.2019	1 011 400	1 007 839
NO0010583941	Nordea Eiendomskreditt AS 4.05 21.06.2017	9 572 800	9 903 163
NO0010364862	Sparebanken Møre 5.5 26.04.2017	11 715 600	11 951 086
NO0010626005	Sparebanken Hedmark 4.85 18.04.2017	10 990 100	10 997 371
NO0010626450	DnB NOR Bank ASA 4.75 06.04.2017	2 993 700	2 998 868
NO0010635600	SpareBank 1 SR-Bank ASA 4.95 30.01.2018	14 051 800	14 021 840
NO0010396955	Bolig- og Næringskreditt AS 6 20.12.2017	10 504 000	10 192 168
NO0010641830	Sandnes Sparebank 4.83 10.04.2017	5 961 600	5 993 909
NO0010656853	Sparebank 1 Søre Sunnmøre 4.25 21.08.2017	10 065 000	10 019 315
NO0010649619	BNKreditt AS 4.8 20.06.2017	10 338 000	10 074 820
NO0010662208	Totens Sparebank 3.8 26.10.2017	10 072 000	10 025 186
NO0010675556	Sparebanken Vest 3.125 19.04.2018	22 967 800	22 984 571
NO0010649262	SpareBank 1 SMN 4.75 07.06.2018	11 744 700	11 349 159
NO0010685407	Sparebanken Øst 3.3 15.08.2018	12 981 800	12 991 799
Sum		156 164 300	154 895 782
Opptjente, ikke forfalte renter			3 577 593
Sum obligasjoner holdt til forfall		156 164 300	158 473 375

18 Utlånsporteføljen.

Utlånsporteføljen er klassifisert som holdt til forfall og vurdert i henhold til forskrift for forsikringssselskaper om vurdering av tap på utlån, garantier m.v. (tapsforskriften). Alle lån har førsteprioritets pant og ligger innenfor 60% av forsvarlig verdi-grunnlag.

I 2016 ble det ikke innvilget helt nye lån (2015: 2). Det ble innvilget 8 utvidelser av eksisterende lån (2015: 9)

Ved årets slutt hadde pensjonskassen 124 lånekunder (2015 :157)

Utlån	2016	2015
Hovedstol	77 982 559	103 120 999
Påløpt rente	473 945	729 530
Sum	78 456 504	103 850 528

19 Finansiell risiko.

Pensjonskassens finansielle eiendeler er utsatt for flere typer markedsrisikoer. Aksjerisiko og renterisiko er de to vesentligste, men man er også eksponert for bl.a valuta-, eiendoms- og kredittrisiko.

For å overvåke og styre risikoen, bruker pensjonskassen et elektronisk verktøy; PF Investor fra konsultantselskapet Mercer På månedsbasis overvåkes porteføljens sammensetning, avkastning og risiko. Mercer utarbeider en uavhengig risiko-rapport til Styret hvert kvartal.

For å minimere samlet risiko diversifiserer pensjonskassen sin samlede portefølje. Dette gjøres gjennom å investere i ulike aktivaklasser og i ulike utstedere. Pensjonskassener kun eksponert mot aksjemarkedet gjennom profesjonelle aksjefond og ikke direkte i enkeltaksjer Alle obligasjonene SkP investerer i har en kredittkvalitet tilsvarende "investment grade". Derivater brukes kun for å redusere risikoen i obligasjonsporteføljen. Ved årets slutt hadde man ingen derivater i bruk.

Stresstest II utarbeides kvartalsvis i risikorapporten. Stresstest I utarbeides halvårlig

Tapspotensial 31.12 pr type risiko (mill kr)	Stresstest I		Stresstest II	
	2016	2015	2016	2015
Aksjerisiko	172,3	156,8	90,7	82,5
Renterisiko	7,8	10,1	23,6	22,4
Eiendomsrisiko	58,4	55,4	28,0	26,6
Kredittrisiko	70,5	63,0	41,3	28,6
Valutarisiko	0,0	0,0	0,0	0,0
Andre risiki / korrelasjoner	20,5	-3,1	-10,5	-21,9
Samlet tapspotensial	329,5	282,1	173,2	138,2
Tellende bufferkapital	355,6	260,1	301,2	196,3
Utnyttelsesgrad	93 %	108 %	58 %	70 %

Pensjonskassens risikoprofil gjennom 2016 har ikke variert eller endret seg vesentlig.

NOTER

20 Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi.

Tabellen under viser finansielle instrumenter i kundeporteføljen til virkelig verdi i henhold til verdsettelsesmetode. De ulike nivåene er definert som følger:

*Nivå 1: Notert pris på balansedagen for et identisk instrument i et aktivt marked. Markedskursene må være enkelt og regelmessig tilgjengelige og representere faktiske transaksjoner på armlengdes avstand. Gjeldende kjøpskurs benyttes.

*Nivå 2: Verdsettelsesmetode der alle vesentlige forutsetninger er hentet fra observerbare markeder

*Nivå 3: Verdsettelsesmetode der en eller flere vesentlige forutsetninger ikke er hentet fra observerbare markeder

	Anskaffelses kost	Urealisert verdiendring	Opptjente renter	Virkelig verdi 31.12.2016	Nivå 1	Hierarki Nivå 2	Nivå 3
Bankinnskudd	119 896 647			119 896 647	119 896 647		
PLUSS Likviditet II	179 438 943	-3 050 325		176 388 618	176 388 618		
Pengemarkedsfond	179 438 943	-3 050 325		176 388 618	176 388 618		
Nordea Kreditt	105 177 079	1 081 913		106 258 992	106 258 992		
Alfred Berg Nordic Investment Grade Inst	185 017 076	-2 389 370		182 627 706	182 627 706		
Obligasjonsfond	290 194 155	-1 307 457		288 886 698	182 627 706		
KLP Aksjglobal Indeks II	92 522 193	55 693 633		148 215 826	148 215 826		
KLP Aksjglobal Indeks III	50 000 000	5 783 865		55 783 865	55 783 865		
KLP Aksjglobal Indeks IV	50 000 000	5 720 258		55 720 258	55 720 258		
Nordea Stabile Aksjer Global	50 209 860	39 738 258		89 948 118	89 948 118		
Nordea Norge Verdi	40 312 125	6 279 980		46 592 105	46 592 105		
KLP AksjeNorge indeks	25 000 000	7 107 386		32 107 386	32 107 386		
Danske Invest Norske Aksj	10 000 000	2 471 329		12 471 329	12 471 329		
Pareto Investment Fund B	10 000 000	2 624 970		12 624 970	12 624 970		
Sum aksjefond	328 044 178	125 419 679		453 463 857	453 463 857		
Norske obligasjoner og sertifikater	669 066 640	861 212	3 529 167	673 457 019	673 457 019		
Utenlandske obligasjoner	40 398 750	280 451	26 370	40 705 571	40 705 571		
Diskresjonær obligasjonsportefølje	709 465 390	1 141 663	3 555 537	714 162 590	714 162 590		
Aberdeen Eiendomsfond Norge I	55 822 443	3 635 427		59 457 870	59 457 870		
Pareto Eiendomsfelleskap	60 874 039	6 147 898		67 021 937	67 021 937		
Storebrand Eiend.fond Norge	93 297 053	12 846 446		106 143 499			106 143 499
Sum eiendomsfond	209 993 534	22 629 772		232 623 306			232 623 306
Totalt	1 837 032 847	144 833 332	3 555 537	1 985 421 716	932 376 828	714 162 590	232 623 306

Andeler i eiendomsfond er verdsatte med verdjustert egenkapital (VEK) oppgitt fra forvalter. VEK er beregnet vha uavhengige takster på underliggende eiendommer. Eiendomsfond er derfor kategorisert som nivå 3. SkP har reklassifisert Nordea Kreditt fra pengemarkedsfond til obligasjonsfond.

21 Kursreguleringsfond.

Kursreguleringsfondet består av differansen mellom virkelig verdi ved årsslutt og anskaffelseskost.

SkP fører dette etter et porteføljeprinsipp der vi ser alle aksjer, andeler og obligasjoner holdt for omsetning, under ett.

Aktivklasse	31.12.2016	31.12.2015	Endring
Aksjefond	125 419 679	92 727 679	32 692 000
Eiendomsfond	22 629 772	11 607 886	11 021 886
Obligasjonsfond	-1 307 457	-2 744 027	1 436 570
Pengemarkedsfond	-3 050 325	-3 805 795	755 470
Diskresjonære omløpsporteføljer - Norske obligasjoner	861 212	1 222 901	-361 689
Diskresjonære omløpsporteføljer - Utenlandske obligasjoner	280 451	-108 072	388 523
Totalt	144 833 332	98 900 572	45 932 760

NOTER

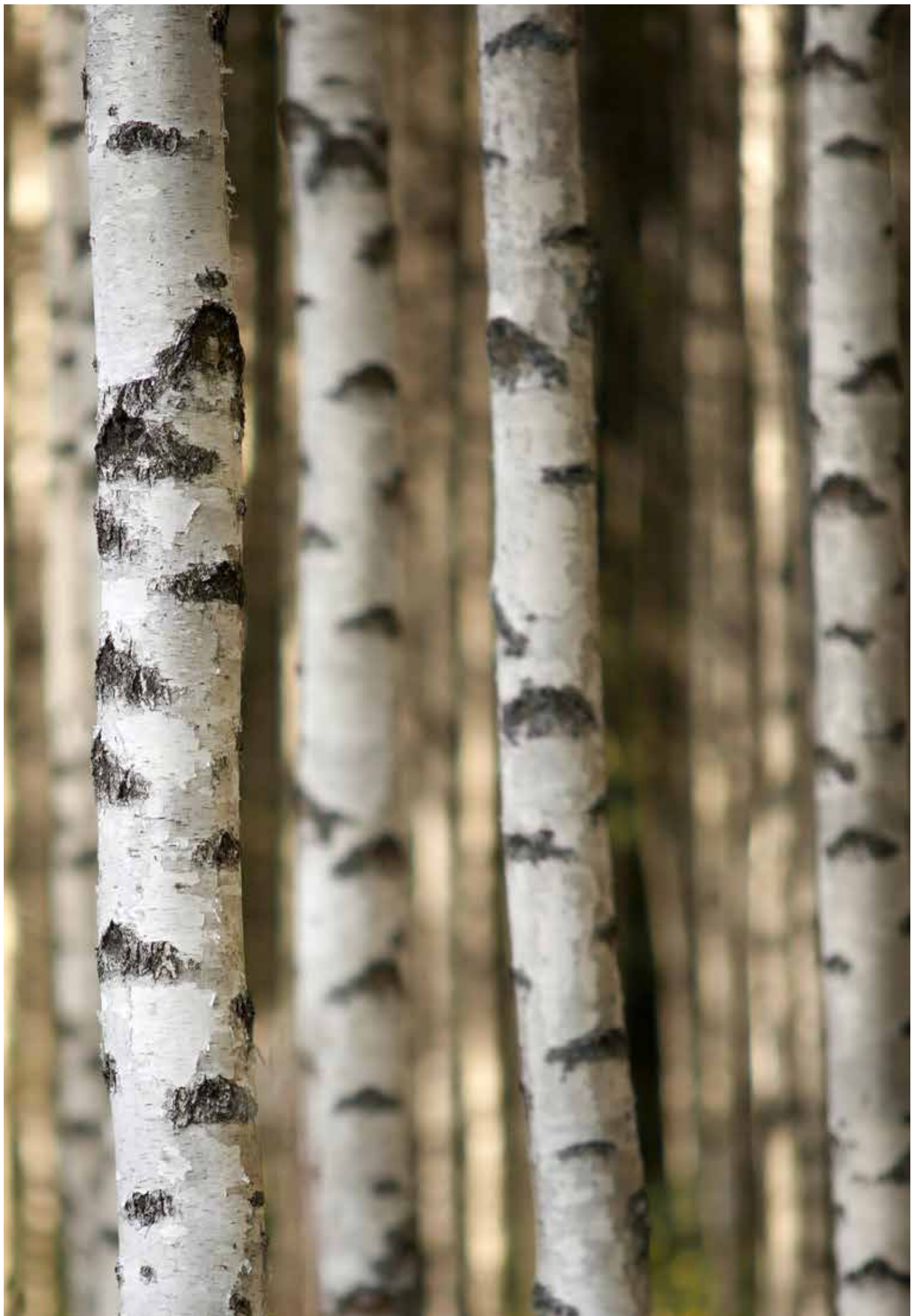
22 Egne pensjonsforpliktelser.

Noten er satt opp i samsvar med IAS 19. Avviklingen av korridoren ble resultatført i 2015.

Pensjonsforpliktelse	2016 Beste estimat	2015 Beste estimat
Brutto påløpt pensjonsforpliktelse	3 343 768	2 929 658
Arbeidsgiveravgift	66 061	58 630
Brutto påløpt forpliktelse inkl. aga	3 409 829	2 988 288
Pensjonsmidler	2 875 249	2 513 839
Netto forpliktelse inkl. aga	534 580	474 449
Medlemsstatus	31.12.2016	31.12.2015
Antall aktive	3	3
Antall oppsatte	2	2
Antall pensjoner	1	1
Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag, aktive	578 388	556 143
Gjennomsnittlig alder, aktive	46,3	45,3
Gjennomsnittlig tjenestetid, aktive	5,4	4,4
Forventet gjenstående tjenestetid, aktive	12,4	12,7
Forutsetninger	2016	2015
Diskonteringsrente	2,60 %	2,70 %
Lønnsvekst	2,50 %	2,50 %
G-regulering	2,25 %	2,25 %
Pensjonsregulering	1,48 %	1,48 %
Forventet avkastning	2,60 %	2,70 %
Agasats	14,1 %	14,1 %

23 Solvensmargin

	2016	2015
Netto ansvarlig kapital	127 325 593	116 376 922
50% av risikoutjevningfond	15 504 217	8 829 084
50% av tilleggsavsetning	51 806 121	47 111 231
Solvensmarginkapital	194 635 931	172 317 237
Minstekrav til solvensmarginkapital	80 438 839	77 949 290
Samlet solvensmarginkapital i % av solvensmarginkrav	242 %	221 %

Uavhengig revisors beretning

Til styret i Sandefjord Kommunale Pensjonskasse

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert Sandefjord Kommunale Pensjonskasses årsregnskap som består av balanse per 31. desember 2016, resultatregnskap, oppstilling over endringer i egenkapital og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av pensjonskassens finansielle stilling per 31. desember 2016, og av dets resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet. Vi er uavhengige av pensjonskassen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Annen informasjon

Ledelsen er ansvarlig for annen informasjon. Annen informasjon består av årsberetningen, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke annen informasjon, og vi attesterer ikke den andre informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese annen informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom annen informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon.

Dersom vi konkluderer med at den andre informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik

intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til pensjonskassens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i regnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av pensjonskassens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- konkluderer vi på hensiktsmessigheten av ledelsens bruk av fortsatt drift-forutsetningen ved avleggelsen av regnskapet, basert på innhentede revisjonsbevis, og hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape tvil av betydning om pensjonskassens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det eksisterer vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i

regnskapet, eller, dersom slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, at vi modifiserer vår konklusjon om årsregnskapet og årsberetningen. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet inntil datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at pensjonskassen ikke fortsetter driften.

- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til anvendelse av overskuddet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av pensjonskassens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Tønsberg, 29. mars 2017
BDO AS

Trond Vidar Vettestad
statsautorisert revisor

KLP Forsikringservice AS

Sandefjord kommunale pensjonskasse
Att: Kjetil Hartvedt Nilsen
kjetil.hartvedt.nilsen@sandefjord.kommune.no

Oslo 14. mars 2017

Aktuarerklæring

Sandefjord kommunale pensjonskasse - 2016

Under henvisning til det fremlagte regnskapet for 2016 bekreftes det at de forsikringstekniske avsetninger er foretatt i samsvar med gjeldende beregningsgrunnlag.

For dødelighet og sivilstandselementer er benyttet det forsikringstekniske beregningsgrunnlaget K2013 fastsatt av Finanstilsynet med utgangspunkt i en utredning fra Finans Norge. Dette beregningsgrunnlaget har en margin i startdødeligheten på 12 prosent.

For uførhet er det i 2016 benyttet et eget grunnlag, KFSU2015, basert på uføreerfaringene i årene 2011-2013 i pensjonskasser med KLP Forsikringservice som aktuar.

Som følge av at Statistisk sentralbyrå har justert sin modell for framskrivning av delingstall og forholdstall er reserven 3.8 millioner lavere enn den ville ha vært uten denne justeringen.

Gjennomsnittlig grunnlagsrente per 31.12.2016 er 2.84 prosent.

Med vennlig hilsen
For KLP Forsikringservice AS

Linda E. Johansen
ansvarshavende aktuar KLP FS

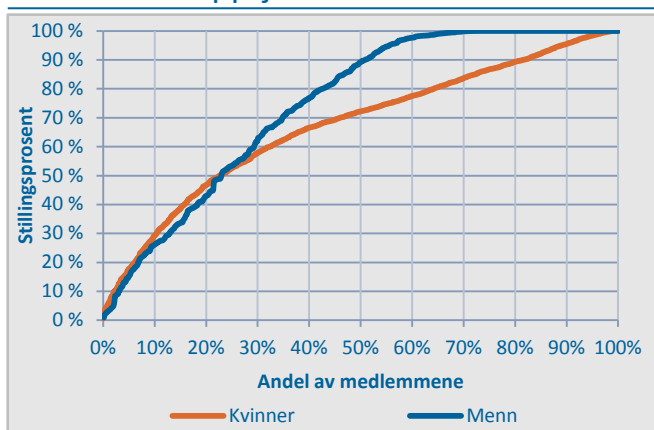
KLP Forsikringservice AS
Et selskap i KLP-konsernet AS
Org.nr: 967 696 676
Foretaksregisteret

KLP Forsikringservice AS
Dronning Eufemias gate 10
Pb. 400 Sentrum,
0103 Oslo

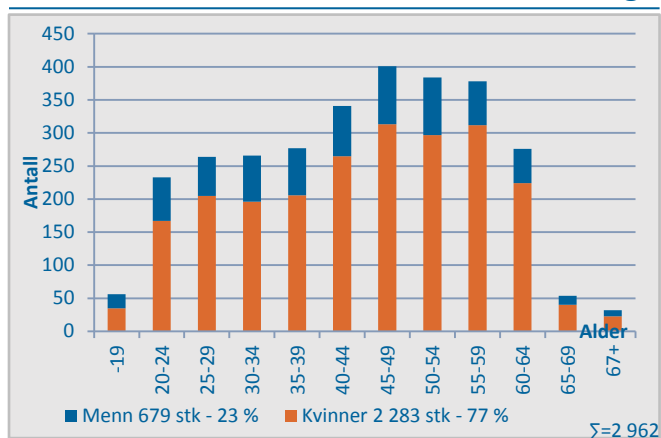
Kontaktinformasjon
arnfinn.osmundsvaag@klp.no
linda.elisabeth.johansen@klp.no
erik.falk@klp.no

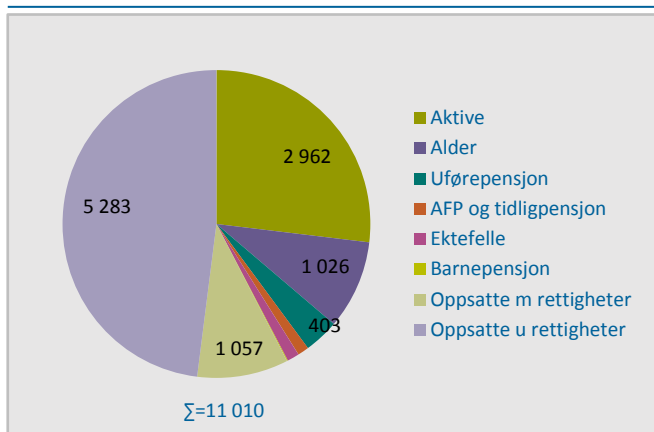
De aktives opptjente deltid

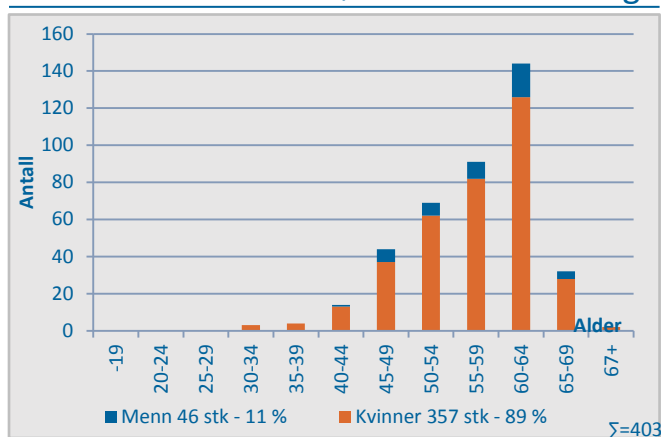
De aktives aldersfordeling

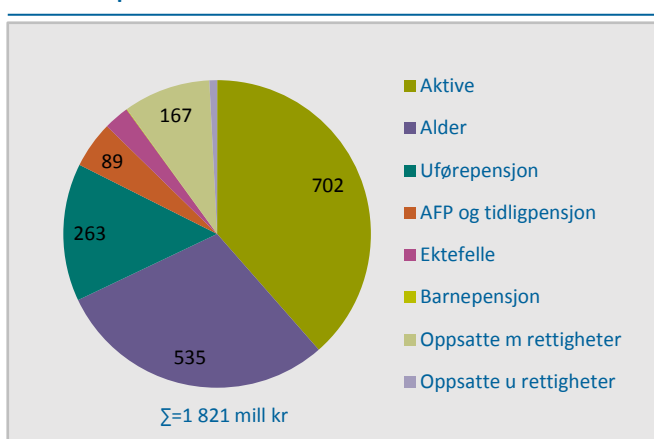
Antall medlemmer

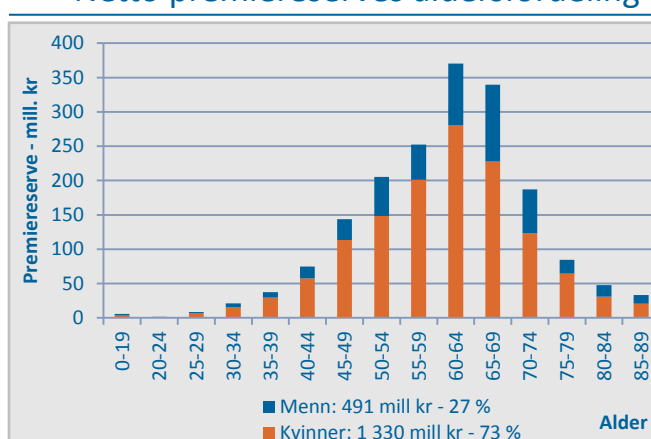
De uføres aldersfordeling

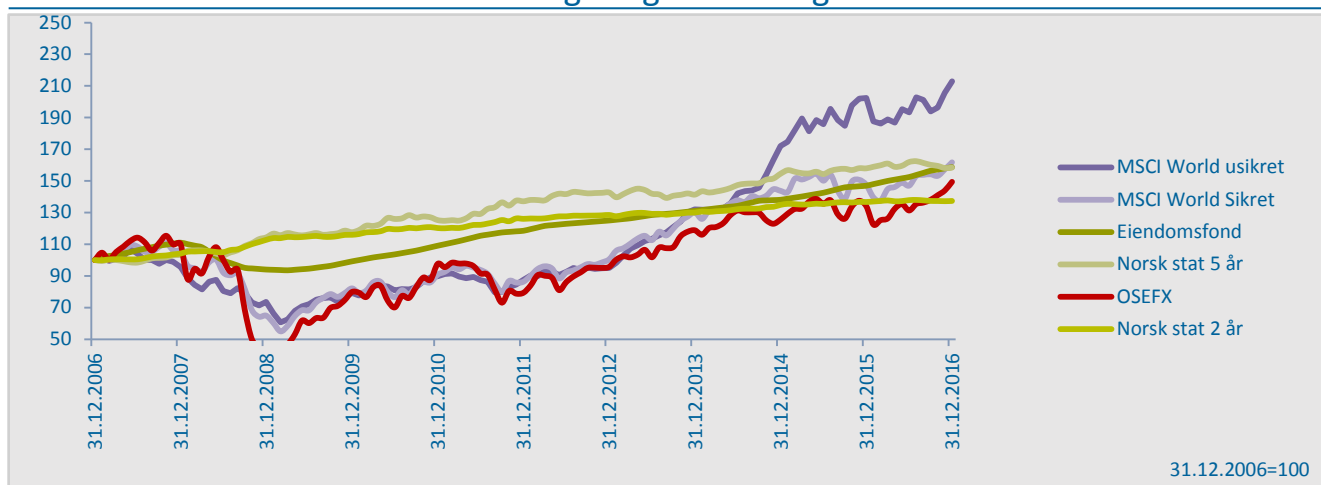
Netto premiereserve

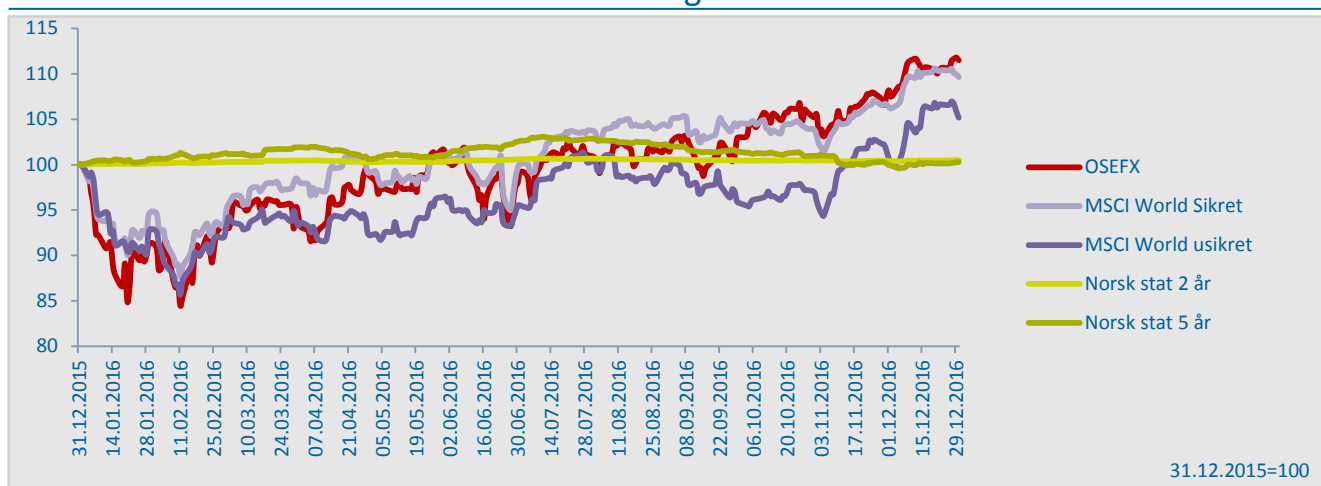
Netto premiereserves aldersfordeling

Langsiktig avkastning

Avkastning i 2016

Bestands sammensetning 31.12.2016

Alder	Aktive		Fraträdte		Alderspension		Utgrepension		Ektefellep.		Barnepension		
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	
00-09													
10-14	1										2		
15-19	34	21	65	50							2	5	
20-24	167	66	310	162									
25-29	205	59	504	223									
30-34	196	70	520	237				3					
35-39	206	71	620	208				4					
40-44	285	76	635	214				13	1	1			
45-49	313	88	521	196				37	7	1	1		
50-54	297	87	441	132				62	7	2	2		
55-59	312	66	407	101		1		82	9	1	4		
50-64	224	52	276	126	46	17		126	18	7	6		
65-66	40	14	83	36	78	22		28	4	3	2		
>=67	23	9	208	65	736	256		2		67	43		
Totalt	2283	679	4590	1750	860	296		357	46	82	58	5	
Andel	77%	23%	72%	28%	74%	26%		89%	11%	59%	41%	44%	56%

Kilde: FTO

Sandefjord kommunale pensjonskasse
Postboks 2025, 3202 Sandefjord
Telefon: 33 41 60 00
E-post: pensjon@sandefjord.kommune.no